

Sygn. akt IV CNP 88/07

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka

SSN Zbigniew Strus (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi powódki P. W.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia

Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 22 czerwca 2006 r., .

w sprawie z powództwa E. W. i P. W.

przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń SA w Warszawie

o odszkodowanie i rentę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 23 listopada 2007 r.,

oddala skargę i odstępuje od obciążenia powódki kosztami postępowania.

Uzasadnienie

Postanowieniem z 22 czerwca 2006 r. Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie powódki na postanowienie Sądu Okręgowego w L. z 31 maja 2006 r. odrzucające apelację wniesioną w jej imieniu przez pełnomocnika - adwokata. W apelacji zawarty był wniosek o zwolnienie powódki od kosztów sądowych. Przyczyną odrzucenia apelacji było nieuiszczenie opłaty podstawowej. Jako podstawę prawną takiego rozstrzygnięcia wskazano przepisy art.130² § 3 k.p.c. oraz art.14 ust. 3 i art. 100 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dalej: u.k.s.c. 2005 r.).

Rozstrzygnięcie z 22 czerwca 2006 r. Sąd Apelacyjny oparł na następujących założeniach:

1. do apelacji wniesionej 29 maja 2006 r. należało stosować przepisy u.k.s.c. 2005 r. oraz art. 130² § 3 k.p.c. przewidujący sankcję odrzucenia środka odwoławczego m.in. w razie braku opłaty stałej, a taki charakter w ocenie Sądu miała opłata podstawowa,
2. złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od uiszczenia tej opłaty,
3. roszczenie powódki, oparte na art. 446 § 2 k.c. nie miało charakteru alimentacyjnego w rozumieniu art. 96 ust. 1 pkt 2, u.k.s.c. 2005 r.,
4. orzeczenie nie naruszało art. 2 i art. 78 Konstytucji, które nie chronią skutków wadliwości działania strony realizującej przysługujące jej prawo do sądu.

Małoletnia powódka P. M. W. reprezentowana przez matkę E. W. wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wymienionego postanowienia Sądu. Domagając się takiego stwierdzenia zarzucała naruszenie art. 130² § 3 k.p.c. w związku z art. 14 ust. 2 oraz art. 100 ust. 2 u.k.s.c. 2005 r. Twierdziła, że została jej wyrządzona szkoda, ponieważ utraciła możliwość realizacji swego roszczenia, gdy z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego wynika, iż sentencja wyroku zawiera

omyłkę w przedmiocie zaległych alimentów, które powinny być naliczane od 1 sierpnia 2002 r. a nie 2004 r., co powoduje stratę 6.000 zł (24 miesiące razy 250 zł). W uzasadnieniu powołuje się na orzeczenia Sądu Najwyższego z 13 października 2006 r. III CZP 75/06 i z tego samego dnia III CZ 59/06 oraz z dnia 15 listopada 2006 r. V CZ 83/06, a także z 7 grudnia 2006 r. III CZP 110/06.

Powszechny Zakład Ubezpieczeń odpowiadając na skargę wnosił o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu II instancji kończącego postępowanie w sprawie. Bez wątplenia takim orzeczeniem jest nakaz zapłaty, wyrok oraz postanowienie co do istoty sprawy wydane w postępowaniu nieprocesowym. Dopuszczalnych wątpliwości odnośnie do postanowienia oddalającego zażalenie nie można uwzględnić, jeżeli zażalenie zostało złożone na postanowienie odrzucające apelację, ponieważ zamyka ono stronie drogę do dochodzenia roszczenia i – w zasadzie - wyklucza dalsze rozpoznawanie sprawy jako całości. Zastrzeżenie w poprzednim zdaniu zawarto ze względu na dopuszczalność sytuacji wyjątkowych, np. braku winy strony w terminowym spełnieniu czynności procesowej.

Dalsze wątpliwości powstające przy rozpoznawaniu skargi na niezgodność prawomocnego orzeczenia z prawem dotyczą szkody wyrządzonej przez wydanie skarżonego orzeczenia. Skarżąca konsekwentnie interpretuje punkt III wyroku Sądu Okręgowego z 11 kwietnia 2006 r. jako oddalenie (wywołane przyznaniem przez Sąd Okręgowy pomyłką w naliczaniu) powództwa P. W. w zakresie żądania dwudziestu czterech rat (od 1 sierpnia 2002 r. do 31 lipca 2004 r.) renty uzupełniającej, nie konfrontując swego stanowiska z treścią uzasadnienia wyroku (str. 8 i 9) wyjaśniającego za jaki okres renta została zasądzona, a za jaki nie została zasądzona na skutek omyłki w naliczeniu oraz stwierdzającego następnie, w jakim zakresie sąd oddalił powództwo małoletniej powódki.

Przyjmując, że względu na treść skargi, punkt widzenia skarżącej, należałoby przyjąć, że bezpodstawne oddalenie powództwa w zakresie 6000 zł

wypełnia pojęcie szkody, skoro powaga rzeczy osądzonej nie dopuszcza ponownego dochodzenia roszczenia. Przepis art. 424¹ § 1 k.p.c. łączy szkodę z orzeczeniem, od którego przysługuje skarga. Sugeruje to podnoszoną w piśmiennictwie, konieczność bezpośredniego związku między tymi dwoma zdarzeniami ale nie oznacza, że w procesie wymagania te spełniają tylko wyroki merytorycznie rozstrzygające roszczenie. Do takiej ścieśniającej interpretacji brak podstawy w przepisie wymagającym od skarżonego orzeczenia cechy „kończącego postępowanie w sprawie”. Może więc być nim również postanowienie kończące sprawę formalnie, niedopuszczające do rozstrzygnięcia merytorycznego – jak w rozpoznawanej sprawie.

Należy więc rozważyć, czy postanowienie Sądu Apelacyjnego może być uznane za niezgodne z prawem, w rozumieniu przepisów stanowiących podstawę roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez organ wymiaru sprawiedliwości przez wydanie prawomocnego orzeczenia (art. 417¹ § 2 k.c. oraz art. 424¹ § 1 i nast. k.p.c.) Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach podkreśla prejudycjalny charakter orzeczeń wydawanych na podstawie art. 424¹ § 2 i 3 k.p.c., umożliwiając naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem orzeczenia niezgodnego z prawem oraz istotę funkcji sędziego wymagającą odtworzenia z przedstawionego materiału rzeczywistego stanu faktycznego oraz dokonania subsumpcji pod właściwą normę prawną wyprowadzoną z przepisów wchodzących w rachubę, obciążoną jednak ryzykiem wykładni tych przepisów różniącej się od zapatrywania innego składu nawet tego samego sądu. Ryzyko to zwiększa się w razie potrzeby stosowania bardziej złożonych metod wykładni. Uwzględnienie tych obiektywnych uwarunkowań działania organów wymiaru sprawiedliwości prowadzi do wniosku, że uznania prawomocnego orzeczenia sądu za niezgodne z prawem jest możliwe tylko w wypadku rażącego naruszenia istotnych przepisów postępowania a jeśli chodzi o prawo materialne, rażącego naruszenia zasad wykładni lub pominięcia standardów praktyki orzeczniczej w stosowaniu prawa (np. wyroki z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/06 OSNC 2007 nr 1, poz. 17, z 18 stycznia 2006 r., II BP 1/06, OSNP 2006, nr 23-24, poz. 351, z 10 maja

2006 r., III BP 2/06, OSNP 2007, nr 9-10, poz. 127; postanowienie z 13 grudnia 2005 r., II BP 3/05, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 323).

Uchybienia takiego nie można przypisać postanowieniu Sądu Apelacyjnego z 22 czerwca 2006 r. W treści zażalenia istotne znaczenie miał zarzut naruszenia art. 130² § 3 k.p.c. w związku z art. 11 u.k.s.c. 2005. Skarżąca przede wszystkim starała się wykazać, że opłata podstawowa nie jest opłata stałą. Sąd Apelacyjny tę kwestię rozstrzygnął odmiennie, w sposób znajdujący następnie akceptację w uchwale Sadu Najwyższego z 10 stycznia 2007 r. sygn. III CZP 134/06, LEX nr 207715. Zapatrywanie to należy uznać za prawidłowe.

Drugi wątek tego samego zarzutu zawartego w zażaleniu dotyczył dopuszczalności stosowania rygoru przewidzianego w art. 130² § 3 k.p.c. ze względu na złożenie w jednym piśmie apelacji i wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych („opłat sądowych”). W okresie obowiązywania u.k.s.c. z 1967 r. ustalone zostały reguły postępowania w razie złożenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Sąd Najwyższy kilkakrotnie opowiadał się za wstrzymaniem postępowania uzupełniającego do chwili rozstrzygnięcia takiego wniosku (np. orzeczenia z dnia 5 października 1956 r., I CZ 134/56, OSN 1957, nr 3, poz. 84, z dnia 6 grudnia 1958 r., I CR 992/58, OSN 1960, nr 2, poz. 45, z dnia 13 sierpnia 1959 r., IV CZ 95/59, OSPiKA 1961, nr 2, poz. 33, z dnia 2 listopada 1962 r., II CZ 121/62, OSNCP 1963, nr 7-8, poz. 182, z dnia 20 grudnia 1966 r., II CZ 146/66, OSNCP 1967, nr 6, po. 113, z dnia 14 stycznia 1972 r., III CRN 448/71, OSPiKA 1972, nr 7-8, poz. 144). Orzeczenia te zostały jednak wydane w odmiennym stanie prawnym, w którym całkowite zwolnienie od kosztów sądowych znosiło obowiązek uiszczenia wpisu. W ustawie z 28 lipca 2005 r. przyjęto odmienne rozwiązanie. Art. 14 ust. 2 postanawiał, że opłatę podstawową pobiera się także od podlegających opłacie pism /.../ wnoszonych przez stronę zwolnioną od kosztów sądowych przez sąd. Również w art. 100 ust. 2 zd. drugie potwierdzono obowiązek uiszczenia opłaty sądowej przez stronę zwolnioną całkowicie od kosztów sądowych. Kontekst wyrażeń ustawowych traktujących o stronie zwolnionej od kosztów przez sąd a także wyłączenie zawarte w art. 14 ust. 5 zdawał się potwierdzać zasadę bezwzględnego obowiązku

uiszczenia opłaty podstawowej. Orzecznictwo Sądu Najwyższego pozwoliło wprawdzie powrócić w omawianym zakresie do stanu sprzed wejścia w życie u.k.s.c. 2005 r., wymagało to jednak kilku miesięcy potrzebnych dla ukształtowania się praktyki (postanowienie z 7 listopada 2006 r. I CZ 91/06, LEX nr 276374, uchwała z 13 października 2006 r., III CZP 75/06, OSNC 2007/6/86). Mimo, że pogląd prawny Sądu Apelacyjnego nie ostał się w świetle późniejszych orzeczeń Sądu Najwyższego, nie można temu Sądowi postawić zarzutu kwalifikowanej wadliwości, a tym samym orzeczenia o jego niezgodności z prawem. Odmienne stanowisko oceniające wcześniejsze orzeczenia na podstawie kryteriów ustalonych później, szkodziłoby funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości, bowiem obawa przed wydaniem orzeczenia, które nie znajdzie powszechnej aprobaty i pociągnie odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa mogłaby powodować przewlekłość postępowania.

Z przyczyn wyżej podanych Sąd Najwyższy uznał, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem jest nieuzasadniona i oddalił ją podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c., odstępując od obciążenia powódki kosztami postępowania na podstawie art. 102 k.p.c.